

gedeelte toe heeft n grond aangegeven. Iwaas moet noemen, atste maanden en, durft zoeken. Het an de Vrije Univer heeft, ook wanneer en, die in den laatste. In den strijd de V.U. gaande is ar voren; en er is enheid, dat zij, die lers zijn, het som dan komt er naast de punten ook nog kracht moet zoeken in den samengang et vooropstellen van zijn er, die in het velke door ons blad ook, die deze om en.

niet uit over de g der calvinistische daarin waardeer de rekte afwijking van met dankbaarheid vat synthetiseerenden laatste tijd a voorlichtings blijdschap, toch lijkt ze een terugblik in debat zou bre n tijd, toen tot den i. Bij een overzicht is, kan men beter estond. Wel mag li e vereeniging zelve overtuiging leeft, net het oordeel de k hier afbreken, ter

K. S.

Noordmans.)

chillen, die tusschen ans en de mijne lig dan is feitelijk reeds iste bladzijden van ag" ter oriëntering

reekt Dr Noordmans en" (hoofdletter van dit thema onder het n Geest". Ter sprake schen Evangelie en gelle en humaniteit, angelië en moraal

leze laatste pagina's, waarin Dr Noordler", en in verband ppen" voor het beel

rneemt al aanstonds in, Bavinck, Kuyper, ds de mijne het Dr ne schiep God den Dr Noordmans, "dat g". Ik spatieer dat

l van een geesti cheppingsdagen her, dag en nacht wor en van de wateren aks bij de schepping dam gescheiden. En -11) volgt, naast de i liep, een geweldige epping buiten Chri-t doek het spel van aln, den arbeid van pedans voor Ada en dylvoed. Gevolgd door emel te bestormen".

in zijn scholing als r gekomen zijn dan een zeer ingrijpend en de wijze, waarop " over de schepping Noordmans het doet. hij Kuyper volstrekt

iets anders dan „scheiden“. O neen, wij vergeten niet, dat ook Dr A. Kuyper vank gepakt is door het woord „scheiden“, gelijk dat in Genesis I voorkomt. Hebben we niet nog pas in ons Doleantienummer daarvan herinnerd? Zóózeer is dit Goddelijk „scheiden“ als motief van het scheppingsbericht in de ooren van Dr Kuyper en in zijn ziel gedrongen, dat hij het er telkens weer over heeft. Niet toevallig was het, dat ook zijn zoon, Prof. Dr H. H. Kuyper, in „De Heraut“ dit zelfde motief er bij de lezers ingehamerd heeft, hij schreef immers artikelen over „Hamadil“, en dit hebreuwsche woord is juist ook ontleend aan hetzelfde scheppingsbericht en is een aanduiding van die zelfde scheidings-werkzaamheid van God.

En toch — het verschil is groot.

Reeds dit ééne is beslissend, dat bij Kuyper de „scheiding“ van „water en droge“, „licht en duisternis“, „dag en nacht“, „boven- en benedenwateren“, een werk is der z.g. „tweede schepping“. Deze „tweede“ is door de gereformeerde dogmatiek onderscheiden van de „eerste“, welke dan in Genesis I:1 zou vermeld zijn. De „eerste“ schepping wordt zóó nadrukkelijk door de gereformeerde dogmatiek onderscheiden van de „tweede“, dat zij zelfs, zoowel in het hebreuwsch als in het grieksch, dit verschil meent te kunnen uitdrukken in telkens weer andere woorden, als men n.l. deze woorden strikt zou willen nemen (wat de trouwens niet wetenschappelijk, hoewel ook niet tegen-wetenschappelijk sprekende bijbel zelf niet altijd doet). De eerste schepping is dan „maken“ (bara, poleeo), de tweede is dan „het gemaakte toebereiden“ of „in gereedheid brengen“ (Asah, katartizoo). Maar men mag de „scheiding“ (die immers tot de „tweede“ schepping behoort) nimmer met de „schepping“ zelf identiek verklaren. Want niet alleen is de „tweede“ schepping veel en veel meer dan een „scheiden“ (in den aangegeven zin) geweest, maar ook is de „eerste“ schepping zelf allerminst „scheidend“ geweest. Feitelijk valt reeds het „scheidende“ werk der „6 dagen“ onder de voorzienigheid van God.

De aandachtige lezer zal nog een tweede punt van verschil tusschen Dr Kuyper en Dr Noordmans hebben opgemerkt.

Waar blijft bij Dr Noordmans de zondeval?

Het antwoord op die vraag zal moeten gegeven worden, voordat men als goed gewaarschuwd man Dr Noordmans' verdere uitspraken over die „scheiding“ lezen kan.

Want dat begrip „scheiden“ speelt bij hem een zeer gewichtige rol. Men leze maar eens de volgende uitspraken:

„Goed en kwaad zijn niet twee dingen, waarvan men beurtelings kennis kan nemen. Het is een **scheiding** in onzen geest, zooals licht en duisternis, dag en nacht“ (67).

„De bijbel zegt het zelf, dat kennis van goed en kwaad het goddelijk geheim is, dat achter de wereld steekt“ (66.)

„Het zijn juist de groote, donkere machten, die in de Christelijke belijdenis van den Schepper naar voren komen en die scheiding zouden maken tot in alle eeuwigheid, als God zelf Zich niet midden in de breuk gesteld had“ (67).

„De verhouding tusschen Schepper en Verlosser is niet die tusschen Maker en Hersteller“ (68).

„Het is gevaarlijk(er), als men scheppen als maken en vormen beschouwt“ (70).

„God is geen pottenbakker omdat Hij vaten maakt en boetseert, maar voorzoover (!) Hij scheiding maakt tusschen het eene en het andere vat (Rom. 9:21). Scheppen is scheiden, geen vormen. God is een Geest en Hij werkt door oordeelen“ (70).

„Aan de schepping van de zedelijke wezens ligt ten grondslag de scheiding tusschen goed en kwaad“ (70).

Al deze uitspraken graven een diepe kloof tusschen Dr Noordmans' overtuiging en de mijne. Naar mijn vaste meening verlaat Dr Noordmans' dogmatiek hier den Christelijken bodem.

Maar de lezer voelt meteen, dat dus hier de kwestie van den zondeval haar actueel belang krijgt.

We zullen evenwel onze opmerkingen in dezen dienen te bewaren tot het volgende nummer.

K. S.

Openbaar debat.....

Merkwaardige mensen, tegenwoordig. Eerst hebben de heeren van de C.D.U. hun leergierige leden opgevoed met de wijsheid — we zijn democratisch — dat ondergetekendes redenen over de C.D.U. maar wat onzin zijn, of ze komen thans tot openbaar debat met veel gewicht inviteeren. Om misverstand te voorkomen, bericht ik, het volgende geantwoord te hebben:

Geachte Heer,

Voordat ik Uw vraag kan beantwoorden, zult U mij een dienst doen door mij uit de vakliteratuur te bewijzen,

a. dat de geneesheeren gewoon zijn hun patiënten, die aan nachtmerries lijden, uit te noodigen tot een openbaar debat;

b. dat de biografen van nog levende Don Quichotes hun helden uitnoodigen tot een openbaar debat.

In afwachting Uwer geëerde berichten teken ik,

hoogachtend,

Uw dw.,

(w.g.) K. SCHILDER.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Verantwoordelijkheid bij literair genot.

I.

Ontvankelijkheid voor literatuur openbaart zich in de jeugd als „houden van lezen“, ook wel reeds als „houden van gedichten“. Dit genot is spontaan en argeloos. De betekenis van deze spontaneiteit kan men moeilijk overschatten. Toch volgt op later leeftijd vanzelf, d.w.z. naar den aard van onze menselijke natuur, de kritische bezinning, die begint met te vragen naar het waarom. Die vraag dringt zich op voor de gansche levenservaring. Nu doet zich echter het merkwaardige voor, dat velen, die toch gretig een antwoord op deze vraag zoeken voor allerlei, wat binnen hun gezichtskring komt, voor hun literair genot de neiging hebben een uitzondering te maken. Men heeft de vage vrees door de kritische bezinning de spontaneiteit te verliezen. Men leest om „het mooie“, men neemt een roman of een bundel gedichten ter hand om zoo mogelijk de schoonheid er van te „ondergaan“ en werkt, grootendeels onopzettelijk, alles weg, wat daarbij belemmerend zou kunnen optreden. Men trekt zoo noodig ook pro-memorie uit dat blijkaar de schrijver een andere levensbeschouwing is toegedaan, en vermijdt daardoor de geestelijke botsing.

Iemand voor wien de literatuur als diepere geestesuiting betekenis gekregen heeft, zal echter ook zijn eigen lectuur moeten zien als een levensuiting die zelfkritiek eischt. De Christen dient daarbij voor zichzelf een antwoord te vinden op de vraag in hoeverre zijn literair genieten in overeenstemming is met zijn bewustzijn van roeping.

Er doen zich dan echter onmiddellijk een verwarrende hoeveelheid vragen op, waarbij men licht in de fout vervalt alle aandacht te concentreren op de groote kernvragen omtrent het wezen der schoonheid, der kunst, der Christelijke kunst.

Men vergeet dan dat, zelfs als men over een rijke hoeveelheid ervaringsmateriaal beschikt, er een bepaalde wijsgeerige aanleg en ontwikkeling voor noodig is om in staat te zijn methodisch juist, en dus met kans op werkelijk resultaat, deze problemen onder de oogen te zien.

Voor wie streeft naar een bewuste houding tegenover de literatuur en eigen literair genot, is het doeltreffender zich de vraag te stellen: Hoe moet ik als Christen staan tegenover een bepaald literair product?

* * *

Om een juist antwoord op die vraag te vinden is het wenschelijk zich er een denkbeeld van te vormen hoe een literair kunstwerk ontstaat. Ook bij een poging hiertoe bestaat echter het gevaar, dat men als niet-kunstenaar gaat oordeelen over dingen die buiten de eigen ervaring liggen. De veiligste weg is daarom te onderzoeken, hoe dichters en schrijvers zich over eigen literaire productie hebben geuit.

Het aantal uitingen van kunstenaars over het karakter van hun geestesarbeid is echter betrekkelijk gering. Dit behoeft ons niet te verwonderen. Michel Angelo zou op de vraag hoe hij toch zijn marmergroepen schiep, eens geantwoord hebben: „Heel eenvoudig, ik hou weg wat er niet bij behoort“. Dit is meer dan het afwimpelen van een onbescheiden vrager. Ook al heeft misschien de beeldhouwer het nooit zoo gezegd, dan typeert het toch zijn arbeid, doordat het aanduidt hoe de kunstenaar tijdens zijn inspiratie met vastheid en zekerheid den stoffelijken vorm vindt voor wat in zijn geest aanwezig is. Een antwoord op de vraag is het evenwel slechts ten deele.

Een werk waarin een kunstenaar een volledige bezinning heeft geformuleerd over de wijze waarop de processen bij hem zelf verlopen, zullen we wel tevergeefs zoeken. Daarvoor zijn de processen te ingewikkeld. Het is ook niet te verwachten dat bij een kunstenaar, die naar zijn aanleg op het creatieve gericht is, het verlangen naar een dergelijke analyse groot zal zijn. We moeten het daarom doen met een aantal fragmentarische uitingen, waarin kunstenaars min of meer toevallig hebben geopenbaard wat hen dreef en hoe zij gedreven werden.¹⁾

Zij spreken dan van „poëzie die in het gehele lichaam tintelt“, van een innerlijke werkzaamheid die weer is begonnen, van een openbaring van gevoel die zich wil uitstorten. Uit dergelijke uitingen valt af te leiden, dat literaire kunst geboren wordt uit een gevoel van onrust en beklemming.

Opmerkelijk is dat zeker niet altijd een bepaalde stof of een bepaald onderwerp de oorzaak is van die beklemming. Dit schijnt niet alleen te gelden voor een dichter, maar soms zelfs voor een roman- (Zie vervolg blz. 188.)

1) Zie voor uitvoerige behandeling en gegevens: G. Kalf, Inleiding tot de studie der Literatuurgeschiedenis, 1923; blz. 103—122.

Otto Behagel, Bewusstes und Unbewusstes im dichterischen Schaffen, 1906. (Met een reeks citaten in de aantekeningen.)

Een eenvoudig evangelie?

Evangeliseren is het brengen van het evangelie. Prediken en catechiseren is ook het brengen van het evangelie. Of ik spreek in een park, of dat een predikant voorgaat in een kerk, of een koor zingt in een ziekenhuis, of een dienaar des Woords catechiseert, het is hetzelfde evangelie. Als ik de belijdenis lees of een tractaatje in een bus stop, in die belijdenis en op dat blaadje moet hetzelfde evangelie staan.

Ik zal het nog sterker uitdrukken: in een dogmatiek en in een Zondagsschoolboekje moet hetzelfde evangelie staan. Anders moet die dogmatiek op den brandstapel of dat Zondagsschoolboekje moet op den brandstapel.

Dat zij dan vlammen!

Natuurlijk, er is ook allerlei onderscheid.

Onderscheid in de positie van hem, die dat evangelie brengt, ambtelijk of als behulpzel.

Onderscheid aan wie dat evangelie gebracht wordt, aan Gods Eigendom naar Het Verbond of aan de schare, die omdooit als schapen, die geen Herder hebben.

Onderscheid in de wijze waarop dat zelfde evangelie gebracht wordt.

Van die onderscheiden wijze zijn twee dingen te zeggen. In de eerste plaats, dat de evangelisatie het evangelie brengt in een hoofdsom.

In de tweede plaats, dat in de evangelisatie zoo-veel mogelijk gezocht wordt naar eenvoudige woorden en een bevattelijke wijze van voorstelling.

Dominee en evangelist gebruiken niet hetzelfde woordenboek.

Gewoonlijk noemt men daarom het Evangelie dat door de evangelisatie gebracht wordt een eenvoudig evangelie.

Wanneer men daar nu mede bedoelt, dat de evangelist zich beperkt tot een hoofdsom en die hoofdsom zoo dicht mogelijk bij de menschen brengt door zijn wijze van voorstellen, maar dat het toch hetzelfde evangelie is, dan heb ik tegen die uitdrukking geen overwegend bezwaar.

Maar als het hierop zou neerkomen, dat men in de evangelisatie een deel van het evangelie zou verdonkeremen, dan zou ik daartegen een ernstig protest willen laten hooren.

Men doet dat dan wel uit een goed hart. Men redeneert: de menschen moeten gered worden. Wat is de beste methode? Zouden wij hun niet een enigszins bekort evangelie mogen brengen? En dat andere maar bewaren als een zekere luxe voor bevestigde christenen? Deze gansche instelling is door en door vals.

Het is er maar niet om te doen dat een mensch verlost wordt, op welke manier dan ook.

God verlost ons zóó, dat Hij in ons de kennis en de begeerte wekt om alleen door God verlost te worden en alleen op Gods wijze. Van elke andere verlossing doet de Heere ons zeggen: De aangeboden verlossing niet aannemen.

O God, ik wil niet verlost worden ten koste van Uw eer, tot den prijs van Uw recht.

Zulk een verlossing wil ik ook aan de menschen niet brengen. Maar nu voelen wij ook, het brengen van een eenvoudig evangelie is nog niet een eenvoudige zaak.

Laat ik als voorbeeld nemen: de uitvoering van een muziekstuk. Als ik een opus moet uitvoeren, dan kan ik wel eens een noot verkeerd aanslaan, en een toon te lang aanhouden, als het geheel goed is, hinderen zulk een paar kleinigheden niet. Ik heb een gansche stof om de gedachte te vertolken, ik heb een groot materiaal van noten om zulk een foutje al spelend te herstellen. Maar moet ik een stukje spelen van tien regels, dan is het anders. Als ik dan één noot rek en een andere verkeerd kies, verandert het heele stukje van karakter.

Pas dit beeld nu toe op het onderwerp dat wij behandelen. Wie in de evangelisatie optreedt, behoeft geen theoloog te zijn. Maar de hoofdzaken moet hij grondig weten, moet hij beheerschen. Hij moet in de verbindingsen geen fout maken.

Anders wordt zijn lied, d.i. zijn vertelling of toespraak of tractaat vals.

Nu is niemand musicus geworden zonder wel eens een valsche noot te hebben geblazen.

En ook in het werk der evangelisatie worden wij niet volwassen dan door onze fouten heen. Daarom gaat het niet.

Maar wij zullen daarom toch niet gaan zeggen: Valsch is voor die menschen goed genoeg?

Wij zullen toch niet zeggen: Laat het valsch zijn, als de menschen er maar mee gebaat zijn?

God de Heere stootte maar veel van die broeders en zusters in Zijn Wijngaard uit, die het charisma hebben ontvangen om wat men noemt een eenvoudig evangelie te brengen.

Mits het Zijn evangelie is en niet hun evangelie!

N. B.